

TRAINING BORDER GUARDS IN FIGHTING CRIME AGAINST CULTURAL PROPERTY

The article discusses the topic of training Border Guards in fighting crime against cultural property, which is being carried out in Border Guard training centres. More freedom in carrying goods across the border, and a shorter list of objects that can be classified as illegally taken abroad, influence the number of discovered attempts at smuggling. Moreover, new forms of threat against broadly considered cultural property are being noted on an international scale. Therefore, in order to track down and fight crime against historic objects, it is necessary to keep working on constantly monitoring and coordinating information, but also on developing an effective system of border guard training which is suitable for the present conditions.

WOJCIECH KRUPIŃSKI

SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

Obecna sytuacja nielegalnego wywozu (przemytu) zabytków jest zgoła odmienna od tej, którą obserwowaliśmy jeszcze kilka lat temu. Zarówno analizowany już na łamach tego kwartalnika proces wejścia Polski do Układu z Schengen, jak i zrealizowana w 2010 r. nowelizacja Ustawy o zabytkach i opiece nad zabytkami stworzyły nowe realia w międzynarodowym obrocie dobrami kultury. Większa swoboda przewozu towarów przez granice oraz zdecydowanie mniejszy katalog obiektów, które mogą być kwalifikowane jako przedmioty nielegalnego wywozu, wpływają bezpośrednio na liczbę ujawnionych prób przemytu. Z drugiej strony obserwowane są nowe zagrożenia dla szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego. Mają one obecnie zakres międzynarodowy. Dotyczą realizowanego na dużą skalę nielegalnego obrotu obiektami archeologicznymi pochodzącymi z Iraku, Syrii i północnej Afryki, ale również zjawisk przestępczych na rynku sztuki, jak próby wprowadzenia do oficjalnego obrotu cennych przedmiotów pochodzących z przemytu. Efekt tych zagrożeń odnotowywany jest obecnie w Europie Zachodniej, jednakże ze względu na ich oczywisty charakter transgraniczny oraz postępujący rozwój należy spodziewać się ich wystąpienia również w innych częściach kontynentu, w tym w Polsce. Dlatego też stały monitoring i koordynacja informacji, ale również szkolenie i uświadamianie osób zajmujących się tą tematyką wydają się obecnie priorytetowe.

Aby móc skutecznie rozpoznawać i zwalczać przestępczość skierowaną przeciwko zabytkom, należy dysponować odpowiednio przygotowaną i uświadomioną kadrą, a to można osiągnąć przede wszystkim poprzez efektywne, dopasowane do aktualnych potrzeb, system szkoleń.

Takie szkolenia są organizowane przez Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie, który przy pomocy zewnętrznych instytucji przygotował ofertę kursów doskonalących, przeprowadzanych cyklicznie, a dotyczących przedmiotów zabytkowych. Szkolenia te skierowane są do funkcjonariuszy realizujących działania w ramach kontroli granicznej oraz funkcjonariuszy wykonujących czynności ukierunkowane na rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości. Głównym założeniem szkoleń jest przedstawienie obecnego systemu prawnego regulującego przedmiotową materię, aktualnego stanu zagrożeń, głównych kierunków przestępczości, ale przede wszystkim faktycznej wiedzy na temat poszczególnych zagadnień dotyczących dziedzictwa kulturowego. Biorąc pod uwagę, że duży nacisk podczas szkoleń kładzie się na ich aspekt praktyczny, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności rozpoznawania różnego rodzaju dóbr kultury, konieczne jest tu pośrednictwo lub pomoc instytucji takich jak np. muzea czy archiwa. Udział tych podmiotów daje bowiem gwarancję wysokiej jakości szkoleń.

Przykładem takiej inicjatywy w Straży Granicznej jest szkolenie nt. „Przewóz przez granicę oraz identyfikacja dóbr kultury”,

które swoim zakresem obejmuje m.in. rozpoznawanie przedmiotów archeologicznych, identyfikację broni palnej i broni białej, poznawanie ruchomych zabytków sakralnych, identyfikację dzieł sztuki, przedmiotów numizmatycznych i materiałów archiwalnych. Szkolenie to, wspierane wykładami na temat aktualnych zjawisk przestępczych i ich analizą, z uwzględnieniem ustawowej kompetencji Straży Granicznej, pozwala na przekazanie wiedzy niezbędnej w przypadku ujawnienia przedmiotów zabytkowych w ramach czynności służbowych. Należy przy tym wskazać, że szkolenia te mają cel poznawczy, uświadamiający. Funkcjonariusz, powinien bowiem dysponować elementarną wiedzą na temat zasad postępowania w przypadku ujawnienia dóbr kultury lub zdiagnozowania zagrożeń związanych z ich przewożeniem. Przedmiotowe szkolenie realizowane jest przy współpracy z przedstawicielami Muzeum Orla Polskiego w Kołobrzegu, Muzeum w Koszalinie, Archiwum Państwowego w Koszalinie, Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów w Warszawie, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, a także Diecezjalnego Konserwatora Zabytków oraz historyka sztuki. Szkolenie to cieszy się dużym zainteresowaniem wśród funkcjonariuszy.

Innym przykładem tego typu przedsięwzięć jest szkolenie nt. „Identyfikacja, rozpoznawanie oraz przeciwdziałanie nielegalnemu przewozowi przez granicę zabytków sztuki sakralnej – ikon”. Kurs doskonalący, przygotowany przy współudziale Muzeum Ziemi Przemyskiej w Przemyślu i Muzeum Historycznego w Sanoku, zrealizowany dla funkcjonariuszy Straży Granicznej dotychczas w czterech edycjach, miał na celu zapoznanie nie tylko z historią ikon i ich ideologią, ale także z praktycznym aspektem ich tworzenia. Na szczególną uwagę zasługują zajęcia poświęcone identyfikacji ikon w kontekście ich kradzieży, fałszowania i przemytu.

Wydaje się, że organizacja szkoleń czy też warsztatów powinna być uzależniona od bieżącej sytuacji na rynku sztuki oraz występujących na nim zjawisk przestępczych. Obserwacja trendów na rynku legalnym, które determinują charakter i zakres obrotu nielegalnego, pozwala racjonalnie ocenić potrzeby szkoleniowe. Nie bez znaczenia pozostają również konferencje i innego rodzaju spotkania podmiotów i instytucji zaangażowanych w ochronę dziedzictwa narodowego. Nie są one jednak w Polsce często organizowane, choć, co warto zaznaczyć, oprócz walorów merytorycznych mają także cel społeczny – uświadomione społeczeństwo jest w stanie dziedzictwo narodowe odpowiedzialnie chronić i propagować.

WOJCIECH KRUPIŃSKI

Główny specjalista Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej